

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

MINISTERSTWO
ROZWOJU

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Pomoc prawna – gdzie szukać i jak uzyskać wsparcie profesjonalisty?

Opracowała:

Joanna Ignasiak

aplikant radcowski

OIRP w Opolu

Część I

**Nieodpłatna pomoc prawna w świetle prawa - Ustawa
z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy
prawnej i edukacji prawnej
(Dz. U. z 2015 r., poz. 1255.)**

- zakres nieodpłatnej pomocy prawnej;
- osoby uprawnione do skorzystania z nieodpłatnej pomocy prawnej;
- punkty nieodpłatnej pomocy prawnej na terenie powiatu oleskiego;

Zakres nieodpłatnej pomocy prawnej (art. 3 u.n.p.pr.)

Nieodpłatna pomoc prawna obejmuje:

- 1) poinformowanie osoby uprawnionej o obowiązującym stanie prawnym, o przysługujących jej uprawnieniach lub o spoczywających na niej obowiązkach lub
- 2) wskazanie osobie uprawnionej sposobu rozwiązania jej problemu prawnego, lub
- 3) udzielenie pomocy w sporządzeniu projektu pisma w sprawach, o których mowa w pkt 1 i 2, z wyłączeniem pism procesowych w toczącym się postępowaniu przygotowawczym lub sądowym i pism w toczącym się postępowaniu sądowo-administracyjnym, lub
- 4) sporządzenie projektu pisma o zwolnienie od kosztów sądowych lub ustanowienie pełnomocnika z urzędu w postępowaniu sądowym lub ustanowienie adwokata, radcy prawnego, doradcy podatkowego lub rzeczownika patentowego w postępowaniu sądowo-administracyjnym.

Nieodpłatna pomoc prawna **nie obejmuje spraw:**

- 1) podatkowych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej;
- 2) z zakresu prawa celnego, dewizowego i handlowego;
- 3) związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, z wyjątkiem przygotowania do rozpoczęcia tej działalności.

Osoba uprawniona do nieodpłatnej pomocy prawnej

Nieodpłatna pomoc prawna przysługuje osobie fizycznej:

- 1) której w okresie 12 miesięcy poprzedzających zwrócenie się o udzielenie nieodpłatnej pomocy prawnej zostało przyznane świadczenie z pomocy społecznej na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz. 163, z późn. zm.) i wobec której w tym okresie nie wydano decyzji o zwrocie nienależnie pobranego świadczenia lub
- 2) która posiada ważną Kartę Dużej Rodziny, o której mowa w ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny (Dz. U. poz. 1863), lub
- 3) która uzyskała zaświadczenie, o którym mowa w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatanach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2014 r. poz. 1206 oraz z 2015 r. poz. 693), lub
- 4) która posiada ważną legitymację weterana albo legitymację weterana poszkodowanego, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa (Dz. U. Nr 205, poz. 1203), lub
- 5) która nie ukończyła 26 lat, lub
- 6) która ukończyła 65 lat, lub
- 7) która w wyniku wystąpienia klęski żywiołowej, katastrofy naturalnej lub awarii technicznej znalazła się w sytuacji zagrożenia lub poniosła straty, lub
- 8) która jest w ciąży.

Jak wykazać uprawnienie do skorzystania z nieodpłatnej pomocy prawnej?

Jeśli powołujemy się na

1. świadczenie z pomocy społecznej, koniecznym jest przedłożenie oryginału albo odpisu decyzji o przyznaniu świadczenia z pomocy społecznej lub zaświadczenia o udzieleniu świadczenia, o którym mowa w art. 106 ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (interwencja kryzysowa, praca socjalna, poradnictwo, uczestnictwo w zajęciach klubu samopomocy, klubu samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, schronienie w formie ogrzewalni i noclegowni, sprawienie pogrzebu, a także przyznanie biletu kredytowanego.) Dodatkowo przed uzyskaniem nieodpłatnej pomocy prawnej osoba zainteresowana składa pisemne oświadczenie, że nie wydano wobec niej decyzji o zwrocie nienależnie pobranego świadczenia.
2. Kartę Dużej Rodziny, koniecznym jest przedłożenie ważnej Karty Dużej Rodziny;
3. zaświadczenie, o którym mowa w ustawie z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatanach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz. U. z 2014 r. poz. 1206 oraz z 2015 r. poz. 693), przedkładamy to zaświadczenie;
4. ważną legitymację weterana albo legitymację weterana poszkodowanego, o których mowa w ustawie z dnia 19 sierpnia 2011 r. o weteranach działających poza granicami państwa (Dz. U. Nr 205, poz. 1203), koniecznym jest przedłożenie ważnej legitymacji weterana albo legitymacji weterana poszkodowanego.
5. swój wiek – wykazujemy go przez przedłożenie dokumentu stwierdzającego tożsamość.
6. klęskę żywiołową, katastrofę naturalną lub awarię techniczną, koniecznym jest złożenie oświadczenia, że zachodzi co najmniej jedna z tych okoliczności.
7. ciążę - przedkładamy dokument potwierdzający ciążę. Nieodpłatna pomoc prawna jest udzielana w zakresie związanym z ciążą i urodzeniem dziecka, w szczególności praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych.

Osobie uprawnionej, wymagającej niezwłocznego uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej w przypadku sytuacji kryzysowej lub zdarzenia losowego, nieodpłatna pomoc prawna jest udzielana na podstawie pisemnego oświadczenia, że jest ona uprawniona do jej uzyskania na podstawie ust. 1 pkt 1-6 i 8, a z uwagi na sytuację kryzysową lub zdarzenie losowe nie jest w stanie przedstawić dokumentów wymienionych w ust. 2 pkt 1-5 i 7.

Oświadczenia związane z uzyskaniem nieodpłatnej pomocy prawnej składane są udzielającemu nieodpłatnej pomocy prawnej pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w nich klauzuli o następującej treści: "Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.". Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Osoby uprawnione do udzielania nieodpłatnej pomocy prawnej

1. Nieodpłatnej pomocy prawnej udziela osobiście adwokat lub radca prawny, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach z ich upoważnienia aplikant adwokacki lub aplikant radcowski.
2. Nieodpłatnej pomocy prawnej w punktach nieodpłatnej pomocy prawnej powierzonych do prowadzenia organizacji pozarządowej może udzielać także:
 - doradca podatkowy - w zakresie prawa podatkowego, z wyłączeniem spraw podatkowych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej;
 - osoba, która a) ukończyła wyższe studia prawnicze i uzyskała tytuł magistra lub zagraniczne studia prawnicze uznane w Rzeczypospolitej Polskiej, b) posiada co najmniej trzyletnie doświadczenie w wykonywaniu wymagających wiedzy prawniczej czynności bezpośrednio związanych ze świadczeniem pomocy prawnej, c) korzysta z pełni praw publicznych oraz ma pełną zdolność do czynności prawnych, d) nie była karana za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe.
3. Adwokat lub radca prawny może z ważnych powodów odmówić udzielenia nieodpłatnej pomocy prawnej, informując osobę uprawnioną o innych punktach nieodpłatnej pomocy prawnej na obszarze powiatu.

Punkty nieodpłatnej pomocy prawnej na terenie powiatu oleskiego

W roku 2017 nieodpłatna pomoc prawna na terenie powiatu oleskiego udzielana jest w trzech punktach:

1. Punkt usytuowany w lokalu biurowym znajdującym się w budynku **Gminnej Biblioteki Publicznej w Rudnikach przy ul. Wojska Polskiego 12, 46-325 Rudniki**, w którym wykonywanie nieodpłatnej pomocy prawnej powierzone jest organizacji pozarządowej – Klub Jagielloński, w ramach której pomoc świadczy adwokat, według harmonogramu:
 - w poniedziałki, wtorki, środy i piątki,- w godz. od 11.00 do 15.00
 - w czwartki - w godz. od 13.00 do 17.00
2. Punkt usytuowany w lokalu biurowym nr 1 znajdującym się w budynku **Urzędu Miejskiego przy ul. Wojska Polskiego 15, 46-310 Gorzów Śląski**, w którym wykonywanie nieodpłatnej pomocy prawnej powierzone jest radcom prawnym, według harmonogramu:
 - w poniedziałki, piątki – w godz. od 9.00 do 13.00
 - we wtorki, środy i czwartki – w godz. od 13.00 do 17.00
3. Punkt usytuowany w lokalu biurowym znajdującym się w budynku **Dobrodzieńskiego Ośrodka Kultury i Sportu, przy ul. Pl. Wolności 24, 46-380 Dobrodzień**, w którym wykonywanie nieodpłatnej pomocy prawnej powierzone jest adwokatom, według harmonogramu:
 - w poniedziałki, czwartki i piątki - w godz. od 8.00 do 12.00
 - we wtorki i środy - w godz. od 14.00 do 18.00.

W pozostałym zakresie o możliwość uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej można pytać w następujących podmiotach:

- urzędy gminy/miasta, przy czym o tym, czy w ogóle istnieje możliwość skorzystania z nieodpłatnej pomocy prawnej oraz ewentualne zasady korzystania z niej zależą od indywidualnych dla danej gminy ustaleń (np. Dobrodzień, Zębowice);
- Ośrodki Pomocy Społecznej (np. OPS w Praszce);
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie;
- Klinika Prawa przy Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego.

Część II

Pomoc prawna z urzędu w postępowaniu cywilnym

- przesłanki zwolnienia od kosztów sądowych;
- wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego.

Kto może domagać się ustanowienia adwokata lub radcy prawnego z urzędu?

Art. 117 kpc

1. Strona zwolniona przez sąd od kosztów sądowych w całości lub w części.

Instytucja zwolnienia od kosztów sądowych stanowi formę pomocy udzielanej przez Państwo dla zabezpieczenia konstytucyjnego prawa do sądu osób najbardziej potrzebujących, które z racji tego, że samodzielnie nie byłyby w stanie ponieść tych kosztów, nie mogłyby w konsekwencji dochodzić ochrony swych praw.

Rozstrzygnięcie w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych leży w gestii Sądu, do którego kierowany jest przez stronę stosowny wniosek.

2. Osoba fizyczna, niezwolniona przez sąd od kosztów sądowych, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny.

Przesłanki zwolnienia od kosztów sądowych

1. Zwolnienia od kosztów sądowych może się domagać osoba fizyczna, jeżeli złoży oświadczenie, z którego wynika, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny.
2. Do wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych powinno być dołączone **oświadczenie obejmujące szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby ubiegającej się o zwolnienie od kosztów**. Oświadczenie sporządza się według ustalonego wzoru.
3. Sąd może zwolnić stronę od kosztów sądowych **w całości**. Strona w całości zwolniona od kosztów sądowych nie uiszcza opłat sądowych i nie ponosi wydatków, które obciążają tymczasowo Skarb Państwa.
4. Sąd może zwolnić stronę od kosztów sądowych **w części**, jeżeli strona jest w stanie ponieść tylko część tych kosztów. Częściowe zwolnienie od tych kosztów może polegać na zwolnieniu od poniesienia albo ułamkowej lub procentowej ich części, albo określonej ich kwoty, albo niektórych opłat lub wydatków. Może też polegać na przyznaniu zwolnienia co do pewnej części roszczenia lub co do niektórych roszczeń dochodzonych łącznie; roszczenia te lub ich części sąd oznacza w postanowieniu o przyznaniu częściowego zwolnienia od kosztów sądowych. Strona częściowo zwolniona od kosztów sądowych obowiązana jest uiścić opłaty oraz ponieść wydatki w takiej wysokości, jaka nie jest objęta zwolnieniem przyznanym przez sąd.
5. Zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi.

Jak, gdzie i kiedy starać się o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego z urzędu?

1. Wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego strona zgłasza:
 - wraz z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych lub osobno,
 - na piśmie lub ustnie do protokołu,
 - w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy. Osoba fizyczna, która nie ma miejsca zamieszkania w siedzibie tego sądu, może złożyć wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego w sądzie rejonowym właściwym ze względu na miejsce swego zamieszkania, który niezwłocznie przesyła ten wniosek sądowi właściwemu.

We wniosku można wskazać konkretnego adwokata lub radcę prawnego.

2. Osoba fizyczna dołącza do wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego oświadczenie obejmujące szczegółowe dane o swoim stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania. Oświadczenie sporządza się według ustalonego wzoru. Jeżeli wniosek o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego składany jest łącznie z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych, osoba fizyczna dołącza tylko jedno oświadczenie.

Znaczenie oświadczenia

Sąd może zarządzić stosowne dochodzenie, jeżeli na podstawie okoliczności sprawy lub oświadczeń strony przeciwnej powziął wątpliwości co do rzeczywistego stanu majątkowego strony domagającej się ustanowienia lub zastępowanej przez ustanowionego adwokata lub radcę prawnego.

Miejscowość, data.....

Oznaczenie i adres Sądu

Np.
Sąd Rejonowy w Olesnie
I Wydział Cywilny
ul. Sądowa 3, 46-300 Olesno

Dane wnioskodawcy:

Imię Nazwisko, PESEL,
Adres zamieszkania

Wniosek o zwolnienie z kosztów i ustanowienie pełnomocnika z urzędu

Działając w imieniu własnym, wnoszę o:

1. zwolnienie mnie w całości z kosztów sądowych w sprawie, którą zamierzam wytoczyć/która toczy się przed tutejszym sądem (wówczas podać sygnaturę sprawy).
2. ustanowienie dla mnie w powyższej sprawie pełnomocnika z urzędu.

Uzasadnienie

W uzasadnieniu **wniosku nr 1** należy przytoczyć okoliczności wskazujące na to, że wnioskodawca nie jest w stanie ponieść kosztów sądowych bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny – np. jest osobą samotnie wychowującą dziecko, czy sprawującą opiekę nad osobą niepełnosprawną; osiąga niskie dochody z tytułu zatrudnienia czy świadczeń emerytalno-rentowych.

W uzasadnieniu **wniosku nr 2** podobnie należy przytoczyć okoliczności wskazujące na to, że wnioskodawca nie jest w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego bez uszczerbku utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny oraz wskazać okoliczności przemawiające za tym, że udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie jest wnioskodawcy potrzebny – np. zawilość i skomplikowanie sprawy.

Podpis własnoręczny wnioskodawcy

Załącznik:

- Oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania.

Sąd uwzględni wniosek, jeżeli udział adwokata lub radcy prawnego w sprawie uzna za potrzebny.

Wyrok

Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 2016 r. III UK 102/15

Przy ocenie zasadności wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu należy badać nie tylko faktyczną zdolność strony do własnego działania w toczącym się postępowaniu, ale i stopień skomplikowania sprawy. Dlatego nieprzyznanie fachowego pełnomocnika z urzędu - w sytuacji, gdy strona swoim zachowaniem wykazuje nieznajomość reguł postępowania lub nieporadność prowadząca do tego, że przy faktycznym lub prawnym skomplikowaniu sprawy nie jest w stanie wykorzystać prawnych możliwości przewidzianych jej prowadzenia - może być kwalifikowane jako zaniechanie sądu powodujące nieważność postępowania wskutek pozbawienia strony możliwości obrony jej praw. Dotyczy to zwłaszcza przypadku, gdy strona nie jest w stanie podjąć racjonalnej obrony swych praw w postępowaniu sądowym ze względu na stan zdrowia psychicznego, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności faktycznych i prawnych danej sprawy.

Wyrok

Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 30 grudnia 2014 r. I ACa 477/14

Potrzeba udzielenia profesjonalnej pomocy prawnej stronie zachodzi przede wszystkim w sytuacji, gdy strona jest nieporadna, przez co należy rozumieć sytuację, w której nie potrafi ona w zrozumiały i poprawny sposób przedstawić swojego stanowiska procesowego oraz nie ma podstawowej orientacji w regułach rządzących procesem cywilnym, w związku z czym nie można zasadnie oczekiwać, iż pouczenia sądu udzielane w trybie art. 5 k.p.c. będą wystarczające dla zapewnienia tej stronie odpowiedniej wiedzy o możliwych i celowych czynnościach procesowych. O potrzebie przyznania pełnomocnika z urzędu można też mówić wtedy, gdy strona wprawdzie nie jest nieporadna, jednakże sprawa ma na tyle skomplikowany pod względem prawnym lub faktycznym charakter, że jej właściwe prowadzenie wymaga pogłębionej wiedzy prawniczej. Wreszcie, potrzeba ustanowienia pełnomocnika z urzędu istnieje wtedy, gdy strona (np. ze względu na chorobę) nie jest w stanie samodzielnie prowadzić sprawy, w szczególności stawiać się na kolejne terminy rozpraw.

Postanowienie

Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 30 grudnia 2013 r. III AUz 489/13

Udział fachowego pełnomocnika w sprawie będzie potrzebny zazwyczaj wtedy, gdy strona wnosząca o jego ustanowienie jest nieporadna, ma trudności z samodzielnym podejmowaniem czynności procesowych, albo gdy sprawa jest skomplikowana pod względem faktycznym i prawnym.

Postanowienie

Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 22 października 2012 r. II CZ 2708/12

Pełnomocnika z urzędu ustanawia się wtedy, gdy jest to potrzebne, a więc w przypadku nieporadności strony, np. z uwagi na wiek, stan zdrowia, itp., obiektywnej trwałej niemożności stawienia się w siedzibie sądu, lub też poważnego stopnia skomplikowania sprawy pod względem faktycznym bądź prawnym, tj. takiej jej trudności, że osoba posiadająca podstawowe "wyczcucie prawa" (bo nie idzie tu o ścisłą znajomość litery przepisów) nie będzie w stanie działać w niej z odpowiednim rozeznanieniem, czyli we własnym zakresie (aliści niekoniecznie w pełni samodzielnie) sformułować twierdzeń i zarzutów koniecznych dla obrony jej zasadnych interesów.

Skutki uwzględnienia wniosku o przyznanie pełnomocnika z urzędu

1. W razie uwzględnienia wniosku sąd zwraca się do właściwej okręgowej rady adwokackiej lub rady okręgowej izby radców prawnych o wyznaczenie adwokata lub radcy prawnego. Właściwa okręgowa rada adwokacka lub rada okręgowej izby radców prawnych, wyznacza adwokata lub radcę prawnego niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie dwóch tygodni, zawiadamiając o tym sąd. W zawiadomieniu właściwa okręgowa rada adwokacka lub rada okręgowej izby radców prawnych wskazuje imię i nazwisko wyznaczonego adwokata lub radcy prawnego oraz jego adres do doręczeń.
Jeżeli strona we wniosku wskazała adwokata lub radcę prawnego, właściwa okręgowa rada adwokacka lub rada okręgowej izby radców prawnych, w miarę możliwości i w porozumieniu ze wskazanym adwokatem lub radcą prawnym, wyznaczy adwokata lub radcę prawnego wskazanego przez stronę.
2. Ustanowienie adwokata lub radcy prawnego przez sąd jest **równoznaczne z udzieleniem pełnomocnictwa procesowego**.
3. Adwokat lub radca prawny ustanowiony przez sąd jest obowiązany **zastępować stronę do prawomocnego zakończenia postępowania**, chyba że z postanowienia sądu wynika, iż obowiązek zastępowania strony ustaje wcześniej.
4. Z ważnych przyczyn adwokat lub radca prawny może wnieść o zwolnienie od obowiązku zastępowania strony w procesie. Sąd, zwalniając adwokata lub radcę prawnego, zwraca się jednocześnie do właściwej okręgowej rady adwokackiej lub rady okręgowej izby radców prawnych o wyznaczenie innego adwokata lub radcy prawnego.

Uwagi!

- Art. 120. kpc § 1.** Sąd cofnie ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, jeżeli okaże się, że okoliczności, na których podstawie je przyznano, nie istniały lub przestały istnieć.
- § 2.** W wypadkach, o których mowa w § 1, strona obowiązana jest uiszczyć wynagrodzenie adwokata lub radcy prawnego dla niej ustanowionego.
- § 3.** Ponadto, w wypadku gdy okoliczności, na podstawie których przyznano ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, przestały istnieć, sąd może obciążyć stroną tym obowiązkiem tylko częściowo, stosownie do zmiany, jaka nastąpiła w jej stosunkach.
- § 4.** Stronę, która uzyskała ustanowienie adwokata lub radcy prawnego na podstawie podania świadomie nieprawdziwych okoliczności, sąd skaże na grzywnę, niezależnie od jej obowiązku uiszczenia wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego.

Zgłoszenie wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, jak również wniesienie środka odwoławczego od odmowy ich ustanowienia nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania, chyba że chodzi o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego dla powoda na skutek wniosku zgłoszonego w pozwie lub przed wytoczeniem powództwa. Sąd może jednak wstrzymać rozpoznanie sprawy aż do prawomocnego rozstrzygnięcia wniosku i w związku z tym nie wyznaczać rozprawy, a wyznaczoną rozprawę odwołać lub odroczyć.

Dziękuję!